

IMPERI D'ESTATS UNITS I RELIGIÓ

RICHARD HORSLEY

Universitat de Massachusetts, Boston, EUA

El destí manifest d'EUA: la nova Roma

Els puritans fundadors d'EUA s'autoconsideraven un poble perseguit i, com el primitiu Israel, fugien de la tirania per fundar una nova societat de l'aliança.

Establint les seves comunitats d'aliança a la terra promesa, no tenien inconvenients a desplaçar i destruir els habitants originaris d'aquestes terres. Els indis eren pagans salvatges, foscos serfs de Satanàs. El relat de la «conquesta» israelita de la terra promesa en la Bíblia *King James* autoritzava la matança dels habitants del país, i els Salms proclamaven la responsabilitat messiànica de destruir els pagans *amb vara de ferro*. Unes quantes dècades després de la revolució, lluitant amb el lema «tots els homes han estat creats iguals...», el nou Israel havia matat o expulsat virtualment a tots els nadius de l'oest del Mississipí, culminant un procés de neteja ètnica sense precedents. I va ser així com passà a tot el continent. L'antiga república romana s'havia apoderat progressivament de totes les terres a Itàlia, però havia incorporat els pobles conquerits, no els havia exterminat.

Igualment, pensant en termes benignes com qui estendria l'àmbit de la llei i la civilització, la república nord-americana es va apoderar de la major part del nord del continent. Crítics de l'imperialisme nord-americà pertanyents al mateix sistema, com el senador Henry Cabot Lodge, han d'admetre que els EUA han tingut un rècord de conquesta, colonització i expansió territorial incomparable amb el de qualsevol altre poble en el segle XIX.

Els líders de la república nord-americana, en la seva identitat com a imperi últim i potser definitiu, van procedir a imitar la Roma imperial seguint el seu «destí manifest». En una declaració de 1845 oposant-se a la guerra contra Mèxic, en la qual els EUA es van apoderar de la meitat del territori mexicà, un congressista de Nova York visualitzava un futur temible per als EUA imperials: «En contemplar aquest futur, veiem tots els mars coberts per les nostres flotes, les nostres casernes mestresses de les estacions de comerç més importants, un exèrcit immens guarda les nostres possessions, els nostres comerciants són els més rics, els nostres demagogs els més convincents i el nostre poble el més

corrupte i fluix del món». És difícil pensar en un clarivident més gran, veient com es va desenvolupar la història dels EUA en la resta del segle XIX i especialment en l'última meitat del segle XX.

Igual que la república romana, que, després d'apoderar-se d'Itàlia, va començar a construir un imperi entorn del Mediterrani, la república nord-americana va estendre el seu imperi més enllà del continent nord-americà. Seguint el seu destí manifest en una ràfega d'aventures militars, el 1898, els EUA es van apoderar de Cuba i Puerto Rico al Carib, i de les illes Guam, Wake i Manila en el Pacífic. Mentre sostenia una llarga guerra colonialista a Filipines, ajudava a sufocar la rebel·lió dels Bòxer a Xina i obtenia el control del territori de Panamà per construir el canal. Els EUA s'unien a les majors potències europees construint-se un imperi.

El camí estava preparat, i la nova fase de l'imperialisme nord-americà va ser justificada per líders clericals i polítics en perfecte concert. El popular tractat *Our Country* de Josiah Strong, teòleg liberal i decidit defensor tant de les missions cap a l'exterior com de l'Evangeli social cap a l'interior, va cooperar a preparar el camí el 1885. En reviu els temes del nou Israel i de l'imperi cap a Occident, Strong argumentava que Déu havia encomanat als EUA, que «ja havien aconseguit el liderat en riquesa material i població i el més elevat grau d'anglosaxonisme i cristianisme vertader», la tasca de cristianitzar i civilitzar el món...

Atès que l'imperialisme a l'estil europeu era «aliè al sentiment, pensament i propòsit nord-americà», segons el president McKinley (1897-1901), els seus apòlogues van inventar eufemismes com el d'«imperi de la pau» i el jeffersonià «imperi de la llibertat». Seguint el liderat britànic, els EUA ara estaven destinats a crear un «imperi democràtic» fent del colonialisme una mena de tutorització per a l'autodeterminació dels vassalls garantida en una indeterminada data futura.

Als que no són nord-americans els resulta esbalaidor com de fanàticament religiós pot ser l'imperialisme nord-americà. La ideologia desenvolupada per justificar la guerra freda i la carrera armamentista contra els soviètics es va construir a partir de la missió divina del nou Israel per redimir el món i de la nova Roma com a

l'últim gran imperi civilitzador. La ideologia de la guerra freda es va convertir en un important dualisme còsmic articulat en termes maniqueus i judeocristians apocalíptics del Bé absolut contra el Mal absolut: els EUA, beneïts per Déu, contra el comunisme ateu; el món lliure contra l'imperi del mal. Quan els EUA «van guanyar» la guerra freda i l'amenaça del «comunisme ateu» va desaparèixer, va caldre trobar altres amenaces contra les quals els EUA poguessin lluitar: drogues, Saddam Hussein i el nou «eix del mal» projectat per Bush.

Transformació de l'Imperi: nou desordre mundial

Els EUA també van encapçalar models de control econòmic internacional: el Banc Mundial (BM) i el Fons Monetari Internacional (FMI), mitjançant els quals estableixen la seva hegemonia en el món capitalista i, amb el segon, sobre els països «en desenvolupament».

De forma semblant a la manera com els romans mantenien els pobles subjugats sota «tribut», forçant-los a ser econòmicament més productius a fi de generar els pagaments, els EUA empenyen els seus estats clients a un programa de «desenvolupament» i «modernització» com una forma d'estendre el sistema capitalista global. En efecte, igual que Herodes era el rei client (que va patrocinar grans projectes arquitectònics) de l'emperador romà August, així el Xa d'Iran va ser el model de govern patrocinat pels EUA en l'Orient Mitjà, en forçar els programes de «desenvolupament» entre la seva gent (tret que el Xa era molt menys sensible que Herodes a la cultura tradicional, les institucions i el liderat del seu poble).

És evident que els esquemes de «desenvolupament» han demostrat ser uns instruments efectius per saquejar els recursos del Tercer Món cap al Primer Món, principalment als EUA. Igual que l'elit del vell Imperi romà espletava els recursos dels països subjugats per proporcionar «pa i circ» a les masses romanes, avui el conglomerat de companyies gegantines amb base als EUA extreu els recursos dels països sotmesos petroli, matèries primeres i ara especialment mà d'obra barata, per abastar els EUA i altres nacions pròsperes «desenvolupades». La gasolina barata per als automòbils, els productes agroindustrialment i una infinitat de béns de consum asseguren actualment el suport popular a l'imperialisme dels EUA, com abans passà a Roma. Però, per descomptat, la proporció de béns consumits en l'antiga Roma mai es va acostar al 75% dels recursos mundials que actualment són consumits pels nord-americans.

El creixement i la força de les gegantines corporacions

transnacionals van ser possibles gràcies al nou ordre econòmic global patrocinat pels nord-americans, que, segons Bretton Woods, ha marcat la major diferència entre l'antic imperialisme romà i el modern imperialisme nord-americà: les diferents formes de «globalització», és a dir, els diferents modes en què el domini i l'explotació estructuren institucionalment les relacions imperials de poder.

La «globalització» romana era política. La conquesta militar va fer possible l'explotació econòmica, que era, en els patrons moderns, d'un baix nivell. El poder modern imperial nord-americà és primerament econòmic, estructurat pel sistema capitalista, que des de fa temps ha traspassat les fronteres nacionals nord-americanes i ha arribat a ser global. Les monstruoses concentracions de capital dutes a terme per gegantines companyies transnacionals que deixen petit el PIB (producte interior brut) fins i tot de països de talla mitjana, poden virtualment manipular els afers econòmics segons les «necessitats» del capital global (mai del benestar de les persones). Hi ha una certa semblança entre les piràmides de patronatge que estructuraven les relacions econòmiques a l'Imperi romà i les piràmides corporatives del conglomerat de les corporacions multinacionals. Només que l'escala del primer resulta insignificant enfront del poder de determinació del segon. En efecte, les companyies multinacionals són tan poderoses que fins i tot el govern dels EUA té poc marge de maniobra enfront d'elles. Les relacions de poder entre el govern i l'economia s'han invertit, i no com a resultat d'una desregulació. Els governs ara obeeixen freqüentment els desitjos de les grans corporacions. El poder globalitzat del capital determina ara les relacions polítiques. L'imperi nord-americà, que va aconseguir el cim del poder després de la Segona Guerra Mundial, ha quedat transformat per la seva pròpia globalització. Avui per avui, l'imperi pertany al capitalisme global i té per guardians el govern dels EUA i els seus exèrcits. Encara que es va descentralitzant, el capital global i els seus propis instruments (com el FMI i el BM) tenen la seva seu als EUA, i la cultura que venen al món és predominantment la nord-americana. Els qui van triar els objectius dels atacs terroristes de l'11 de setembre de 2001 posseïen un agut sentit del simbolisme i del veritable centre del poder imperial: el *World Trade Center* (centre de negocis mundial) i el Pentàgon (el Departament de Defensa).